

Список використаних джерел:

1. Кушнір О. Міжнародні стандарти протидії торгівлі людьми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goal-int.org/mizhnarodni-standarti-protidii-torgivli-lyudmi/>

2. Національна академія внутрішніх справ Мультимедійний посібник з навчальної дисципліни «Міжнародне право» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://arm.naiu.kiev.ua/books/mg/lectures/lecture_9.html

3. Філашкін В. С. Протидія торгівлі людьми на міжнародному рівні / В.С. Філашкін // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика), Київ, 2011. – № 24. – 332 с.

4. Черноус Ю. М. Міжнародне співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності / Ю. М. Черноус // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, Луганськ, 2011. – № 1. – 313 с.

Драган І.В.

аспірант,

Національна академія внутрішніх справ

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ РЕВІЗІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПОКАРАНЬ ТА МЕХАНІЗМУ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Становлення, розвиток і функціонування системи кримінальних покарань залежить від вектору зовнішньої та внутрішньої політики держави, домінуючої в суспільстві ідеології, культурно-ціннісних орієнтацій та матеріального добробуту громадян. Інститут покарання перебуває в процесі постійної еволюції, зазнає змін в залежності від перетворень в політичній, економічній, соціальній та духовній сферах життя суспільства. Одним з важливих факторів трансформацій системи покарань є рівень економічного розвитку держави.

Проблеми інституту покарання знайшли своє відображення в наукових працях Ю.В. Александрова, М.І. Бажанова, Н.А. Беляєва, В.І. Зубкової, В.І. Курляндського, І.І. Митрофанова, Є.С. Назимко, І.С. Ной, С.В. Полубинської, Н.Д. Сергієвського, Д.А. Шестакова та ін. Але, навіть враховуючи значну кількість наукових праць, не всі

проблемні питання щодо дієвості вітчизняної системи покарань є вирішеними. Залишається відкритим питання розробки ефективних підходів до реформування інституту кримінального покарання та механізму його реалізації в контексті євроінтеграційних процесів в Україні.

Початком інтеграції України до Європейського Союзу (далі – ЄС) стало ухвалення «Угоди про партнерство і співпрацю (УПС) між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами» від 14.06.1994 р.

Обов'язковою умовою вступу України в Європейське співтовариство є сповідування і дотримання цінностей, що є спільними для всіх держав-членів ЄС. В одній із статей проекту Конституції ЄС «Цінності союзу» визначено: «Союз ґрунтований на цінностях шани людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права і шанування прав людини, охоплюючи права меншин. Ці цінності є спільними цінностями всіх держав-членів у суспільстві, де панують плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність та рівність між жінками і чоловіками. «Спільні цінності» мають поділяти всі держави-члени. З цього випливає, що порушення «спільних цінностей» із боку будь-якої держави-члена може загрожувати засадам усього ЄС і, як наслідок, ставити під сумнів членство держави-порушника в ЄС» [1, с. 110]. Слідування спільним цінностям стало орієнтиром розвитку країн-членів Європейського співтовариства. Порушення європейських цінностей ставить під сумнів можливість членства України в складі ЄС.

Особи-ув'язнені до місць неволі являються однією з найбільш вразливих категорій населення в питанні порушення їх прав, тому що покарання у виді позбавлення волі обмежує можливості людини щодо захисту власних прав. Прикладами порушень принципу поваги до прав людини є тримання засуджених в нелюдських умовах, жорстоке або таке, що принижує людську гідність, поводження з ув'язненими в установах виконання покарань, порушення права на правову допомогу та ін.

У доповідях Європейського Комітету із запобігання тортурам (ЄКЗТ) піддано серйозній критиці ряд аспектів в діяльності пенітенціарної системи України. Зокрема відзначено «...погані умови тримання ув'язнених в місцях позбавлення волі, особливо в СІЗО, переповненість місць ув'язнення, безліч інших недоліків, які стосуються харчування ув'язнених, медичного обслуговування, поводження з ними персоналу установ виконання покарань...» [2, с. 33].

У ч.2 ст. 50 Кримінального Кодексу України «Поняття покарання та його мета» зазначено, що «покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами» [3, с. 21].

Проте, викликає сумнів ефективність виховного впливу кримінального покарання в разі тримання засуджених в поганих умовах в установах виконання покарань. Крім того, соціальне середовище в місцях ув'язнення характеризується стійкими протиправними установками, зневагою до норм права та традиціями кримінальної субкультури, що сприяє формуванню стійкої протиправної поведінки та подальшій моральній деградації злочинця.

Заслуговує на увагу позиція Я.З Ковальчук, яка вказує, що «якщо наслідувати діалектичні уявлення у відображенні картини розвитку громадського буття, то недоліки і прорахунки макрорівня громадського життя, здатні виступати детермінантами тих або інших злочинних проявів, знаходять своє продовження і розвиток у феноменах, віднесених до мікрорівня соціалізації особи. Мікросередовище може посилити або ослабити вплив макросередовища, що не може не враховуватися при розгляді питання про формування особи, адже позитивне мікросередовище в змозі в якійсь мірі нейтралізувати негативний вплив макросередовища, якщо така має місце» [4, с. 177]. Отже, перевиховання злочинця потребує поваги до його прав і свобод, а також позитивного впливу того соціального середовища, що характеризується повагою до права, прав людини та громадського порядку.

Але створення гідних умов для тримання засуджених в установах виконання покарань потребує відповідного фінансування з боку держави.

В щорічній доповіді уповноваженого з прав людини Верховної Ради зазначено, що «згідно з пропозиціями до бюджетного запиту Міністерства юстиції України на 2017 рік для поліпшення матеріально-побутових умов в'язнів планувалося залучити 660 тис. грн. на проведення капітальних ремонтів, а також 932,8 тис. грн. на проведення поточних ремонтів. Проте Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» видатків на здійснення капітальних ремонтів на об'єктах Державної кримінально-виконавчої служби України передбачено не було» [5, с. 227].

Відсутність необхідних для виправлення та ресоціалізації злочинців умов тримання в місцях неволі приводить до необхідності зниження

питомої ваги призначених судами кримінальних покарань у виді позбавлення волі у відсотку до загальної кількості покарань.

Потреба у зменшенні кількості покарань у виді позбавлення волі є фактором розробки нових видів покарань, альтернативних позбавленню волі. Проте, впровадження додаткових видів покарань потребує відповідного матеріально-технічного забезпечення органів та установ виконання покарань. Це означає, що без достатнього бюджетного фінансування введення нових видів покарань не пов'язаних з позбавленням волі є неможливим.

Викладена позиція наводить на очевидний висновок що економічний чинник є визначальним в процесі розвитку інституту покарання та механізму його реалізації.

На наш погляд, економічні фактори ревізій кримінально-виконавчої системи поділяються на:

- економічний стан держави;
- рівень бюджетного фінансування органів кримінальної юстиції.

Ефективне реформування вітчизняної кримінально-виконавчої системи можливе в разі наявності одночасно високорозвиненої економіки і достатніх бюджетних відрахування на утримання органів, що забезпечують виконання покарань. У разі, якщо економіка держави перебуває в стані піднесення, але фінансування органів кримінальної юстиції є недостатнім, виникають сприятливі умови для зростання рівня корупції серед посадових осіб органів держави, що уповноважені на призначення та виконання покарань.

Корупція в органах держави є фактором проблем ефективності виконання кримінальних покарань навіть за умови досконалого нормативно-правового забезпечення інституту покарання і високого рівня організації роботи та професіоналізму посадових осіб органів та підрозділів кримінально-виконавчої системи. Корупційні прояви можуть звести нанівець функціонування найдосконалішого інституту покарання.

Отже, криза в економічній сфері життя суспільства обумовлює кризові явища кримінально-виконавчої системи.

В умовах проведення політики європейської інтеграції України внесення змін до нормативно-правового забезпечення кримінальної відповідальності повинні бути спрямовані на забезпечення гарантій дотримання прав людини в ході виконання покарань, а реформування кримінально-виконавчої системи на приведення умов тримання засуджених в місцях неволі до вимог ЄС.

Базисом для реформування інституту покарання та механізму його реалізації в контексті політики європейської інтеграції України є відповідний рівень економічного розвитку держави та бюджетного фінансування органів кримінальної юстиції.

Список використаних джерел:

1. Петров Р. А. Європейські «спільні цінності»: імплікації для України / Р. Петров // *Право України*. – 2006. – № 10. – С. 110–112.
2. Букалов О.П. Статистичний огляд / *«Донецький Меморіал»*. URL: <http://ukrprison.org.ua/files/docs/1227623025.pdf>.
3. Кримінальний кодекс України: Нормативні документи з урахуванням останніх змін в редакції станом на 01.09.2018 р.: Вид. ТОВ «ВВП НОТІС», 2018. С. 204.
4. Ковальчук З.Я. Особливості психології особистості неповнолітнього правопорушника. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Сер. психологічна: зб. наук. пр. / гол. ред. В.Л. Ортинський. Львів: ЛьвДУВС, 2008. Вип. 1. С. 175-183.*
5. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні / *Права людини*. – 2018. – 661 с. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/do-parlamentu-napravleno-schorichnu-dopovid-upovnovazhenogo-z-prav-yudini/>